

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL
ANNUAL EXAMINATION (2025-26)

SANSKRIT (119)

Class : IX

Date :

MARKING SCHEME

Duration: 3 Hrs

Max. Marks: 80

'क' खण्ड: अपठितावबोधनम् (10 अङ्काः)

प्रश्न 1 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

- (1) एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयमेव) - (2X1=2)
- (i) ग्रामे
(ii) वनम्
(iii) व्याधः
- (2) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयमेव) (2X2=4)
- (i) सिंहं दृष्ट्वा व्याधः अचिन्तयत् 'यदि एषः सिंहः अपि प्राप्तः भवेत् तर्हि अहं प्रभूतं धनं प्राप्स्यामि'।
(ii) यावत् सः सिंहः प्रति सरम् अक्षिपत् तावत् एव सिंहः अपि व्याधम् आक्राम्यत् सः व्याधः च तदा पञ्चत्वं गतौ।
(iii) व्याधः जीविकार्थम् पशून हत्वा नगरे विक्रीणाति स्म।
- (3) अस्य गद्यांशस्य कृते समुचितं शीर्षकं लिखत। (1X1=1)
लोभस्य दुष्परिणामः।
- (4) भाषिककार्यम् (केवलं प्रश्नत्रयमेव) (3X1=3)
- (i) (ग) विक्रीणाति
(ii) (घ) सः
(iii) (क) एकस्मिन्
(iv) (ग) पञ्चत्वम्

'ख' खण्डः

रचनात्मक कार्यम् (15 अङ्काः)

प्रश्न 2 अस्वस्थतायाः हेतोः दिनद्वयस्य अवकाशार्थम् प्रधानाचार्यं प्रति लिखिते प्रार्थनापत्रे मञ्जूषायाः

- पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत- (10×½=5)
- (i) प्रधानाचार्याः ।
(ii) निवेदनम्
(iii) तीव्रज्वरेण
(iv) असमर्थः
(v) दिनद्वयस्य

- (vi) माम्
- (vii) हानिः
- (viii) दूरीकर्तुम्
- (ix) धन्यवादः
- (x) ---- -02-2026

प्रश्न 03 मञ्जूषायाः सहायतया चित्रस्य वर्णनं पञ्चवाक्येषु कुरुत-

(1X5=5)

- (i) इदम् उपवनस्य चित्रम् अस्ति।
- (ii) उपवने अनेके बालकाः बालिकाः च सन्ति।
- (iii) ते सर्वे पुष्पाणि पश्यन्ति।
- (iv) उपनेत्र धारितः शिक्षकः छात्रं पुष्प-विषये वदति।
- (v) तत्र अनेके वृक्षाः सन्ति।

छात्रस्य शुद्धस्वराचितवाक्यानि स्वीकरणीयानि

अथवा

- (i) शास्त्रेषु पितृसेवा महत्त्वपूर्णा कथिता अस्ति।
- (ii) शास्त्रेषु पितृमान् साक्षात् ईश्वरः कथितः।
- (iii) यः पितृचरणेषु सेवा करोति, तस्य जीवनं आनन्द-सुख-युक्ता भवति।
- (iv) मातृमान् पितृमान् च बालकस्य प्रथमौ गुरु भवतः।
- (v) उपनिषत्सु "मातृदेवो भव, पितृदेवो भव" इति उपदेशः दत्तः अस्ति।
- (vi) पितृसेवया मनुष्यस्य चरित्रं उत्तमं भवति।
- (vii) पितृचरणेषु सेवया स्वर्गः अपि प्राप्यते इति मन्यते।
- (viii) अतः सर्वैः पितृसेवा श्रद्धया कर्तव्या।

छात्रस्य शुद्धस्वराचितवाक्यानि स्वीकरणीयानि

प्रश्न 04 अधोलिखितसंवादं मञ्जूषाप्रदत्तवाक्यैः पूर्यत-

(10×½=5)

- (i) ह्यः
- (ii) माता
- (iii) पीडिता
- (iv) ज्वरेण
- (v) स्वस्था
- (vi) अधुना
- (vii) त्वम्
- (viii) श्वः
- (ix) अहम्
- (x) उत्तमम्

अथवा

अधोलिखितकथायाः पूर्तिं मञ्जूषायां दत्तानां पदानां सहायतया कुरुत -

- (i) कविः
- (ii) कविताम्
- (iii) सामाजिक-समस्या
- (iv) जनेभ्यः
- (v) अहम्
- (vi) समयः
- (vii) चलचित्राणि
- (viii) द्रष्टुम्
- (ix) साहित्यस्य
- (x) रक्षणीया

'ग' खण्डः

अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (25 अङ्काः)

प्रश्न 05. अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत- (2X1=2)

- (i) कण्ठः
- (ii) ओष्ठौ
- (iii) ग्

प्रश्न 06. रेखाङ्कितपदानां सन्धिं विच्छेदं वा कृत्वा लिखत- (केवलं प्रश्नचतुष्टयं) (4X1=4)

- (i) नयनम्
- (ii) जगत् + ईशः
- (iii) विद्या + अर्थी
- (iv) स्वागतम्
- (v) कश्चित्

प्रश्न 07. उचितविभक्तिपदं विकल्पेभ्यः चित्वा वाक्यानि पूरयत- (केवलं प्रश्नत्रयं) (3X1=3)

- (i) (क) पुस्तकम्
- (ii) (ग) रावणेन
- (iii) (क) पठनात्
- (iv) (क) गृहम्

प्रश्न 08 प्रदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः समुचितं कालबोधकशब्दं चिनुत - (केवलं प्रश्नत्रयं) (3X1=3)

- (i) (5:30) सार्धपंचवादने
- (ii) (6:00) षड्वादने
- (iii) (7:15) सपाद्सप्तवादने
- (iv) (8:45) पादोन अष्टवादने

प्रश्न 09 अधोलिखितवाक्येषु रिक्तस्थानानि मञ्जूषाप्रदत्तैः उचितैः अव्ययपदैः पूरयित्वा लिखत - (4X1=4)

- (i) अपि

(ii) सम्प्रति

(iii) उच्चैः

(iv) इतस्ततः

प्रश्न 10 रेखाङ्कितपदानां प्रकृति-प्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा उचितम् उत्तरं चित्वा उत्तरपुस्तिकायाम्

लिखत - चिनुत- (केवलं प्रश्नत्रयं)

(3X1=3)

1. (घ) पठन्

2. (ग) गम् + तुमुन्

3. (क) पठ् + क्त्वा

4. (क) प्रणम्य

प्रश्न 11 प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितशब्दरूपं चित्वा वाक्यपूर्तिः क्रियताम् - (केवलं प्रश्नद्वयं)

(2X1=2)

1. (ग) तस्याः

2. (क) पत्राणि

3. (ख) सूर्याय

प्रश्न 12 निम्नप्रश्नानाम् उत्तराणि निर्देशानुसारेण विकल्पेभ्यः चिनुत- (केवलं प्रश्नद्वयं)

(2X1=2)

1. (क) लोट्

2. (ख) भवानि

3. (क) आसीत्

प्रश्न 13 उचितेन संख्यापदेन वाक्यं प्रपूरयत् - (केवलं प्रश्नद्वयं)

(2X1=2)

(i) (3) त्रयः

(ii) (2) द्वे

(iii) (1) एकः

'घ' खण्डः

पठितावबोधनम् (30 अङ्काः)

प्रश्न 14 अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत-

(1) एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयं)

(2 × ½ = 1)

(i) दानात्

(ii) उच्चैः

(iii) त्रीणि

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयं)

(2X1=2)

(i) मनुष्यः वित्तस्य सञ्चयात् गौरवं न प्राप्नोति ?

(ii) पृथिव्यां त्रीणि जलमन्त्रं सुभाषितम् रत्नानि सन्ति ?

(iii) मूढैः पाषाणखण्डेषु रत्नसंज्ञा विधीयते ?

(3) यथानिर्देशम् उत्तरत- (भाषिककार्यम्)

(2X1=2)

(i) (क) पयोदानां

(ii) (ग) उच्चैः

अथवा

(i) (ग) त्रीणि

(ii) (क) रत्नसंज्ञा

प्रश्न 15 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत-

(1) एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयं) (2 × ½ = 1)

(i) विष्णुशर्मणः

(ii) पुरुषार्थः

(iii) पण्डितसभां

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयं) (2X1=2)

(i) विष्णुशर्मा पशु-पक्षि-जन्तूनां मनोरञ्जकाभिः प्रेरणाप्रदाभिश्च कथाः रचितवान्?

(ii) नृपः कथं स्वपुत्रान् समर्पितवान् ?

(iii) राजा पण्डितान् स्वपुत्राणां शिक्षया पुनर्जन्म कारयितुं कथयति ?

(3) यथानिर्देशम् उत्तरत- (भाषिककार्यम्) (2X1=2)

(i) (ग) नृपसुदर्शनाय

(ii) (ख) ग्रन्थः

अथवा

(i) (ख) पक्षि

(ii) (क) प्रसिद्धः

प्रश्न 16 अधोलिखितनाट्यांशं पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत-

(1) एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयं) (2 × ½ = 1)

(i) भोजस्य

(ii) पक्षिणः

(iii) नगरपालेन

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयं) (2X1=2)

(i) नगरे कृतनिवासम् अपठितं जनं निःसार्य तद्गृहे एषः पण्डितवरः वासयितव्यः ।

यः नागरिकः काव्यं कर्तुं न जानाति सः निष्कास्यताम् ।

(ii) नगरपालः लक्ष्मीधरविदुषे निवासव्यवस्थां कारयतु ?

(iii) अन्ते भोजराजः नगरपालं यः नागरिकः काव्यं कर्तुं न जानाति सः निष्कास्यताम् ।

इति आदिशति?

(3) यथानिर्देशम् उत्तरत- (भाषिककार्यम्) (2X1=2)

(i) (ग) विद्वांसः

(ii) (क) समायान्ति

अथवा

- (i) (क) निवस्तुम्
(ii) (ख) अपठितम्

प्रश्न 17 रेखांकितपदान् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत – (केवलं पञ्चप्रश्नाः)

(5×1=5)

- (i) वृक्षायुर्वेदः केन विरचितः?
(ii) कः पंडितान् अजयत्?
(iii) कस्य मूलं भुजंगैः आश्रितम् ?
(iv) आरुणिः किं प्रतिपादयति ?
(v) राजा केषाम् आचारहीनतां दृष्ट्वा खिन्नमनसः आसीत् ?
(vi) अयं कैः परितुष्टा ?

प्रश्न 18 अधोलिखितश्लोकस्य अन्वयं समुचितपदैः पूरयत -

(4×½=2)

- अन्वयः - (i) छायाम् (ii) स्वयम्
(iii) तिष्ठन्ति । (iv) सत्पुरुषाः

अथवा

- अन्वयः - (i) सम्पन्नाः (ii) विद्याहीनाः
(iii) किंशुकाः (iv) शोभन्ते

प्रश्न 19 रेखाङ्कितपदेषु प्रसङ्गानुसारम् उचितम् अर्थचयनं कुरुत-(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

(4×1=4)

- (i) (ख) सेवाम्
(ii) (ख) तटे
(iii) (क) वने
(iv) (क) गरुडः
(v) (घ) शीघ्रम्

प्रश्न 20 मञ्जूषायाः सहायतया पाठाधारित कथापूर्तिं कुरुत-

(8×½=4)

- (i) अष्टावक्रः
(ii) पिता
(iii) सभायाम्
(iv) मातरम्
(v) प्राणमत्
(vi) अष्टावक्रः
(vii) भवताम्
(viii) मूर्खताम्

===== सफलतायै शुभाशयाः =====